

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

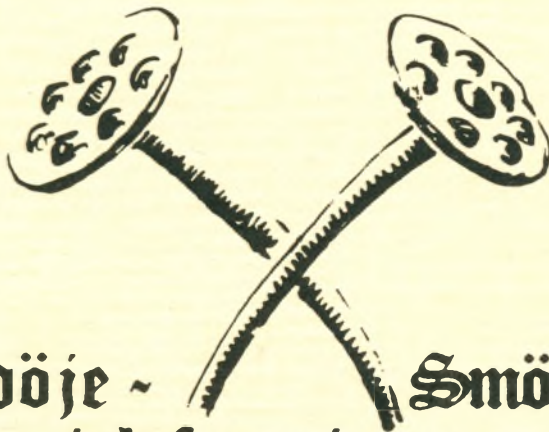
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Ledöje ~ Smörum
historisk forening og arkiv

5. Årgang Nr. 2 1983

1783   Nikolaj Frederik Severin   1983

GRUNDTVIG

GRUNDTVIG-AFTEN.

Den 22. september kl. 19.30 arrangerer Historisk Forening i samarbejde med Folkekirken en GRUNDTVIG-aften med foredrag af Margaretha Balle-Petersen: "det grundtvigske kulturmiljø".

Der vil være fællessange samt musikalsk indslag med Grundtvigsange ved kgl. operasangerinde Hanne Karlskov akkompagneret af organist Søren Lindeløv.

Der er gratis adgang. Kaffe og brød koster kr. 10.

Dette arrangement foregår i KONFIRMANDHUSET.

GRUNDTVIG-SLÆGTENS TILKNYTNING TIL LEDØJE-SMØRUM.

I dette "Grundtvigår" falder vi hele tiden over artikler om N. F. S. Grundtvig, og radio og fjernsyn har ofte noget om vor store digter, præst og folkefører. Vi borgere i Ledøje-Smørum kan have særlig interesse af alt dette, for Grundtvigslægten har haft nær tilknytning til vor kommune, idet "Edelgave" i Smørumovre har været i slægtens eje i ca. 60 år (1698-1759), og hans farbror har været præst i Ledøje i 15 år (1772-1787).

Moderens familie.

85 år før N. F. S. Grundtvig blev født, fik hans tipoldefar, Hendrich Weldingh skøde på "Edelgave" (1698). Han havde i 22 år været "fuldmægtig og forvalter" på godset for rigsadmiral Henrich Bielcke og hans efterfølger Christian Bielcke. Hans hustru hed Regina Magdalena Getz, og de fik tre børn, hvoraf sønnen Christian i 1714 overtog godset. Det var i familiens eje til hans død og blev i 1759 overdraget til etatsrådinde Bornemann.

Datteren Vibeke Margrethe blev i 1706 -- kun 15 år gammel -- gift med godsejeren på "Anneberg" ved Nykøbing Sjælland, Christian Wildenradt, og efter dennes død i 1723 giftede hun sig med huslæreren på godset, Peder Schwane. Med ham fik hun to døtre, hvoraf den ene, Ulrica Eleonora, som 17-årig blev gift med den 44-årige enkemand, amtsforvalter N. Chr. Bang, som bragte 6 børn med i ægteskabet. I det nye ægteskab fødtes 9 børn, og en af pigerne, Cathrine Marie, blev i 1768 gift med sognepræsten på Odden, Johan Ottesen Grundtvig. Familien flyttede senere til Udby ved Vordingborg, og her fødtes d. 8. september 1783 sønnen Nikolai Frederik Severin.

Faderens familie.

N. F. S. Grundtvigs far havde en bror, Jørgen Ottesen Grundtvig, som også var præst. Efter embeder i Vallekilde-Hørve og Sejro kom han d. 24/9 1772 til Ledøje-Smørum som sognepræst. Han boede i præstegården i Ledøje, men han fik efterhånden et dårligt forhold til Ledøjeboerne. Anledningen var, at han under udskiftningen forsøgte at opnå særlig fordelagtige vilkår for præstegårdsjorden, hvilket bønderne naturligvis ikke brød sig om.

Edelgave.

I bogen: "Ledøje Kirke Før og Nu" berettes følgende hændelse, som viser os noget om præstens iltre temperament, samtidig med at hans forhold til bønderne belyses:

En dag, da han var på vej fra kirke, forsøgte en bonde at yppe kiv med ham angående et tørveskifte. Præsten forsøgte at tale bonden til rette, men da det var forgæves, kastede han uden for præstegårdens port sit ornat med de ord: "Der ligger præsten, men her står manden. Hvad vil du mig så?" Herefter tog bonden benene på nakken.

På grund af det spændte forhold til menigheden i Ledøje ville han ikke begravnes i Ledøje kirke. Efter sin død blev han derfor stedt til hvile i Smørum kirke, hvor han blev jordet ved opgangen til koret.

N. F. S. Grundtvig var 4 år, da farbroderen døde, så TEORETISK kunne han have været med sine forældre på besøg i Ledøje. Om han har været det, kan vi kun gisne om.

F. L. Fauk.

Kilder:

Historiske Optegnelser om Ledøje-Smørum Sogne. J. P. Jørgensen 1925.

Ledøje Kirke Før og Nu. J. P. Jørgensen 1892.

Højby sogn for 200 År Siden. Chr. Mikkelsen 1960.

1 ud af 7 private vandværker:

Ledøje Vandværk

6 ud af de 32 resterende foreninger:

Smørumnedre Fjernvarmeværk AMBA

Smørumovre Andelsfrostboks

Fodboldens Venner

Ledøje-Smørum Sangforening

Dramaten

Smørum Sogns 100-mandsforening

Af Idrætsforeningens 10 afdelinger har vi kontakt med gymnastikafdelingen og skydeafdelingen.

Københavns Amt har netop bevilget LASK (Lokalhistoriske Arkiver i Storkøbenhavn) 45.000 kr. til ansættelse af en medarbejder, der skal udarbejde en registratur over amtets foreninger. For at denne registratur kan have sin fulde værdi, er det nødvendigt, at alle de lokalhistoriske arkiver i amtet bidrager med en så udtømmende registrering som muligt af de foreningsarkiver, der findes inden for det pågældende Arkivs område.

Derfor foreninger -- hjælp os i vores arbejde! Saml de arkivalier sammen, der ligger hos formanden, sekretæren og kassereren, og kontakt Lokalhistorisk Arkiv!

Før kampagnen startede, havde følgende foreninger afleveret materiale til Lokalhistorisk Arkiv:

Smørumnedre Vandværk I/S

Ledøje Brugsforening

Ledøje Borger- og Grundejerforening

Ledøje Hundredemandsforening

Ledøje Sygehjælpsforening

Smørum dramatiske forening

Smørum foredragsforening

Smørumovre Klub "Enighedshåb"

I/S Hove Vandværk

Ledøje-Smørum Kommune og Omegns Husmandsforening

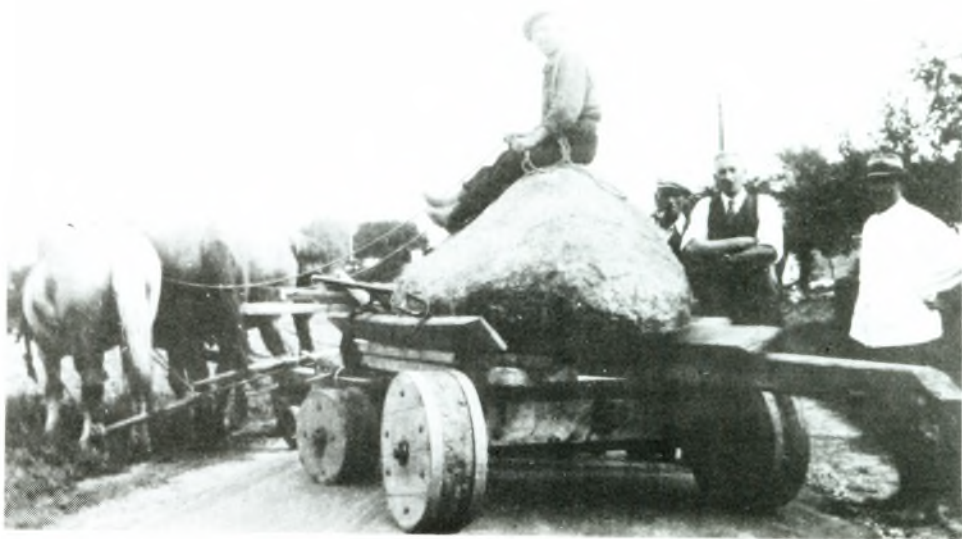
Husholdningsudvalget under Husmandsforeningen.

Ledøje Borger- og Grundejerforening.

Mange foreninger varetog i slutningen af forrige årh. og i første halvdel af dette årh. forskellige praktiske opgaver, som i dag er overtaget af det offentlige. Det gjaldt også Ledøje Borger- og Grundejerforening.

I 1924 vedtog man i foreningen, at der skulle være elektrisk gadebelysning i Ledøje. Der blev opsat 12 lamper, og prisen var 1130 kr. Et af bestyrelsens medlemmer blev valgt til at varetage gadebelysningen, dvs. at tænde, slukke og efterse den.

Gennem hele den periode, foreningen varetog belysningen, var EL den største udgiftspost på budgettet, hvortil kom vedligeholdelse og reparationer. F.eks. lød EL-regningen i 1926 på 11 kr. for sommerhalvåret og 118 kr. for vinterhalvåret. Til sammenligning kan det anføres, at kontingentet var 2 kr. for en gård og 1 kr. for et hus, og at medlemstallet var på 60.

5. maj-stenen på vej til den gamle skoleplads.

Udover kontingentet havde foreningen indtægter fra udlejning af 3 arealer til græsning uden for byen og fra salg af træer, trætoppe og grene ved fældning og styning af træerne ved gadekæret.

Da krigen kom, og gadebelysningen skulle være slukket, og foreningen altså blev sparet for den store EL-regning, besluttede bestyrelsen på et møde i 1941, at der ikke skulle opkræves kontingent. Samtidig kunne man tænke sig en forskønnelse af byen, f.eks. ved et anlæg på den gamle skoleplads og ved gadekæret.

Skønt kontingentet var sløjft i 2 år, steg foreningens beholdning p.gr. af de andre indtægter, og da bestyrelsen i 1943 besluttede atter at opkræve kontingent med det formål at forskønne byen, var der penge nok til at begynde på projektet. I 1943 blev der indkøbt 5 bænke, hvoraf 1 blev opstillet i byen og 4 uden for byen, og i 1944 vedtog man at beplante den gamle skoleplads og pladsen ved gadekæret.

På et bestyrelsesmøde den 11.5.1945 blev det besluttet at rejse en mindesten på den gamle skoleplads i anledning af Danmarks befrielse og desuden at anskaffe et flag og opstille en flagstang samme sted. Udgifterne til disse ting og til planering af pladsen skulle dækkes ved indsamling hos sognets beboere. Indvielsen af fredsstenen blev foretaget søndag den 28. oktober 1945 med en afsløringstale og efterfølgende fest i Forsamlingshuset med fælles kaffebord og en svingom.

Efter krigen blev lysnettet istandsat, og for at skaffe penge til vejbelysning og reparationer, som f.eks. i 1948 af en knækket elektricitetspæl måtte foreningen ud med en indsamlingsliste. Det havde i øvrigt i mange år været en almindelig fremgangsmåde, hvis der kom uforudsete udgifter.

I 1949 kom der tilbud fra Kommunen om at overtage lysnettet. Der blev indledt forhandlinger, som sluttede med endelig overtagelse formodentlig i 1950.

AMKP

Litt.: Forhandlings- og regnskabsprotokoller i Lokalhistorisk Arkiv.

MINDEPLADEN I SMØRUM KIRKEGÅRDSMUR.

På initiativ af lærerinde Ellen Nielsen, Smørumnedre, og lærer N. Poulin Nielsen, Smørumovre, blev der i begyndelsen af 1955 foretaget en pengeindsamling blandt beboerne i Smørum sogn. Indsamlingen blev foretaget af folk, der meldte sig frivilligt, fordi de syntes, at de derved tjente en god sag.

Formålet med indsamlingen var nemlig at skaffe midler til at få et minde i sognet om frihedsdagen den 5. maj 1945, og et passende tidspunkt for afsløringen af et sådant minde ville være tiårsdagen.

Indsamlingen skete i løbet af forholdsvis kort tid, og resultatet heraf blev godt 500 kr.

Der blev så rettet henvendelse til stenhugger Knudsen i Roskilde, og han lovede at fremstille en passende stenplade for det indsamlede beløb, og den blev leveret nogle få dage før afsløringen skulle finde sted.

I mellemtiden havde man fået menighedsrådets tilladelse til at lade stenen indsætte på et nærmere aftalt sted i kirkegårds-muren. Det var i højre portsøjle ved den nordvestre port i muren.

Samtidig havde man fået murermester Øland, Stormosen, til at indmure pladen, og det lovede han at gøre, og han ville ikke have betaling for det. Det skulle være hans bidrag til sagen. Han ventede med at indmure pladen til 4. maj.

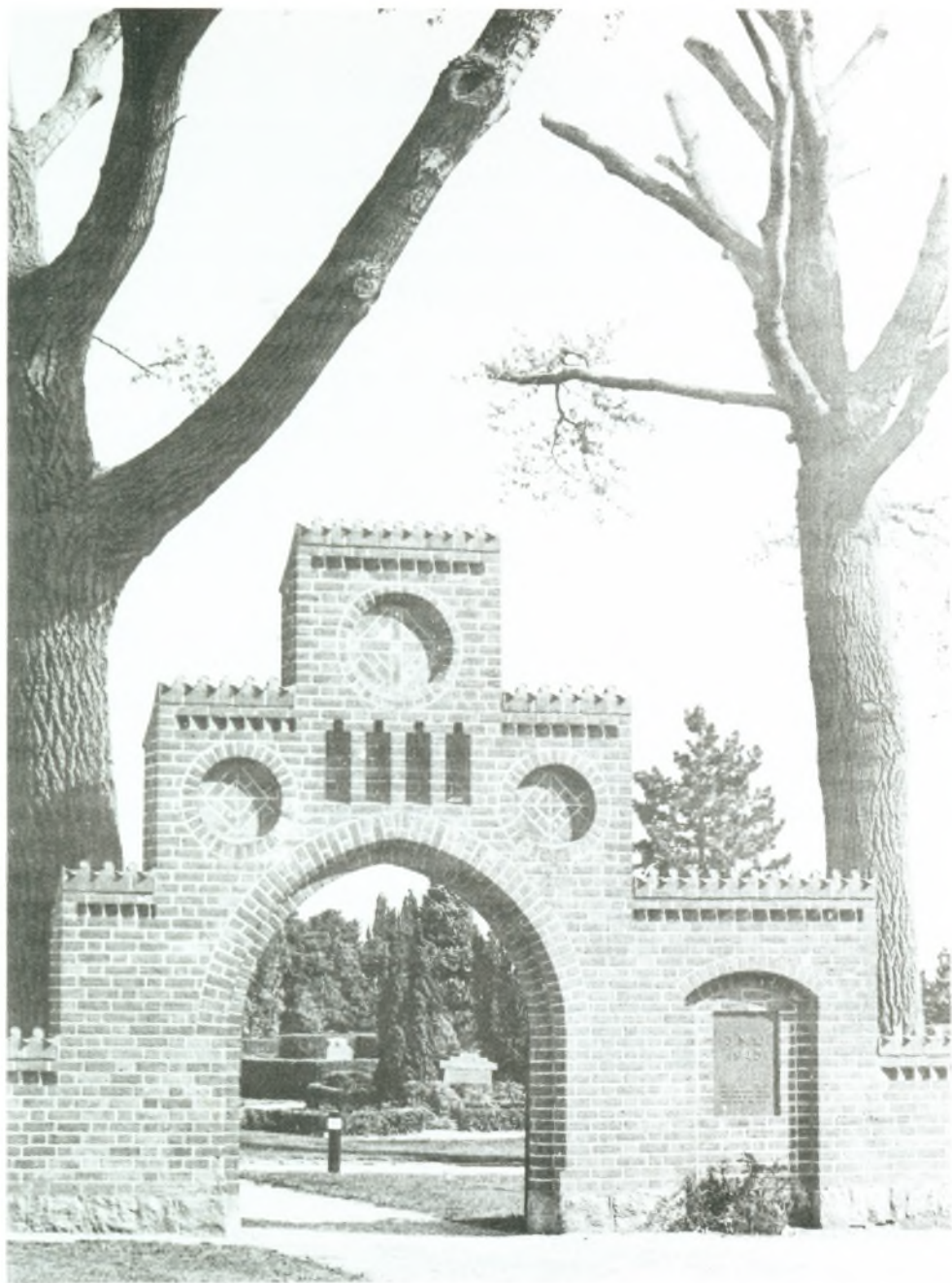
Dagen efter foretoges så afsløringen under overværelse af en del af sognets beboere, og med lærerinde Ellen Nielsen som taler.

5. maj

1945

**Nu blev det forår
og Danmark frit.
Velsign det, Herre,
fra sund til klit.**

N. Poulin Nielsen.

Bent Nielsen, foto

HISTORIEN OM EN KO MED TRÆBEN.

Ved festlige lejligheder hænder det, at medlemmerne af Ledøje-Smørum Historiske forening synger "Visen om koen Maren".

Visen, der går på melodien "Stakkels Hanne", fortæller om en ko i Smørumovre, der var så uheldig at miste sit ene ben. Men med et træben levede Maren glad og tilfreds videre, og det lykkedes hende endda at kæleve.

1. Første præmieko i stalden,
først med mælken og med kalven.
Altid lystig og fornøjet,
når melassen hun fordøjed'.
Glad ved livet, glad ved føden,
største fedtprocent i fløden.
Nummer eet af hele skaren,
sådan var nu den skønne Maren.

2. Hendes gang var ej letsindig,
hun var ikke spor gesvinstig,
ak, men alle kan jo fejle,
der en dag var spildt lidt ajle,
og et fejltrin det begik hun,
kloven ned i pytten fik hun,
sådan gik det, sådan går'et,
Maren dratted' og brækked' låret.

3. Ak, det var en skidt manøvre,
der blev sorg i Smørumovre.
Skulle Maren nu virk'lig slagtes,
over hjertet ej det bragtes.
Maren kunne ej hold' balancen
på de tre ben, så tog man chancen,
hun blev kørt i søndagsgiggen
ind på veterinærklinikken.

4. Stakkels hoved, dybt bedrøvet
blev hun tåregasbedøvet,
men da hun atter åbned' øjet,
var hun strålende fornøjet,
thi det ben, der var læsion i,
byttet var med et mahogni,
som var taget fra professor
Malkbergs egen divanesser.

5. Der blev fryd i Smørumovre,
der blev udlagt røde løv're.
Da sit indtog Maren fejred',
hun med spørgsmål blev belejret,
derom alle sig forened',
og de syntes godt om benet.
Tyren fandt, at det var nyd'ligt,
og det mærked' hun ganske tyd'ligt.

6. Nu er Maren byens største
attraktion med møbelbørste.
Benet blankes, og desuden
bli'r det tørret med støvekluden.
Maren malkes og får kalve,
og et træben det har de alle.
Deres horn de ligner farens,
jamen benet, se det er Marens.

Visen stammer fra Blæksprutten 1929, og selv om den lyder u-sandsynlig, er den -- i hvert fald næsten -- ganske sandfærdig.

Den 6. marts 1929 blev en tre år gammel ko indbragt til Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles stationære klinik for større husdyr. Af den behandlende dyrlæges optegnelser fremgår

det, at den ti dage forud havde pådraget sig en meget betydelig læsion ved indsnøring i bindslet tæt under forknæet.

Selv om benet så slemt ud, havde koen det ganske udmærket, og derfor blev det besluttet at amputere benet.

Allerede fire dage efter operationen anlagde dyrlægen en improviseret protese, som bestod af en tyk trægren. Af optegnelserne fremgår det, at koen støttede rigtig godt og spadserede stolt af sted på sit simple træben.

Den endelige protese bestod af en rund stok med en lædercylinder, det nåede godt op på benet og kunne spændes fast.

Da koen befandt sig vel og trivedes godt med protesen, lod dyrlægen den bedække i oktober 1929. Det foregik let og naturligt, og koen støttede udmærket på sit træben. Den 20. juli 1930 fødte den let og naturligt og ved egen hjælp en velskabt tyrekalv, som dog ikke -- som i sangen -- havde træben.

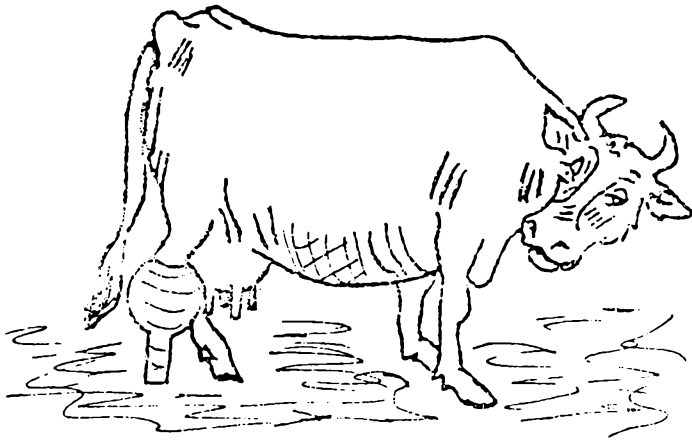
Derefter lod dyrlægen koen slagte, selv om han i sine optegnelser skriver, at den havde det meget godt, som den havde det, og kunne have levet videre som en god malkeko.

Hvor Blæksprutten fik historien fra, vides ikke, men det satiriske skrift havde i hvert fald ikke kendsgerningerne helt i orden. Af koens journal fremgår det, at den var ejet af gårdejer Johannes Hansen i Herstedvester. Men Smørumovre rimede måske bedre?

Det er næstformand i Ledøje-Smørum Historiske Forening, Vilhelm Nielsen, der har gemt sagens akter.

japp

(Artikel i "Frederiksborg Amts Avis" april 1983 af journalist Kathe Japp Andersen.)

EFTERLYSNING.

Ledøje, Smørumovre og Smørumnedre nævnes tit i revyviser og sange, og vi beboere i kommunen morer os over det, selv om navnene ofte bruges for at markere "et sted uden for lands lov og ret".

Lokalhistorisk Arkiv har sat sig for at indsamle alle de tekster og sange, hvori Ledøje og Smørum er nævnt, men foreløbig har vi -- foruden ovenstående -- kun kunnet finde frem til disse:

Ledøjepræstens udflugt til Tivoli,
Sølvbrudéfærd i Ledøje af P. Sørensen-Fugholm,
Journalist Aase Kannovs sang fra kommunens "selvstændig-
hedskamp" 1974.

Hvis nogle af foreningens medlemmer kender andre, beder vi meget om, at I vil hjælpe os med at skrive dem ned og sende os dem, eller måske bare fortælle os, i hvilke bøger -- muligvis grammofonplader -- vi kan finde dem. På forhånd tak!

videreføre det, forfædrene har bygget op". Til sidst takkede læge Frode Nørregaard på familiens vegne, og eftermiddagen sluttede på Smørum kro med forevisning af Ballerup-Måløv kommunes egnsfilm.

J. P. Jørgensens trykte værker:

- 1892   Ledøje Kirke Før og Nu.
- 1906   Om Slægterne på "Brydegaard" og "Øbakkegaard",
Ledøje Sogn samt "Ryttergaard" Nr. 1 af Pederstrup,
Ballerup Sogn.
- 1912-22   Forskellige afhandlinger i årbøger for "Historisk Sam-
fund for Københavns Amt", bl.a. kan nævnes:
Historiske Efterretninger om Hovedgaarden Edelgave,
Historiske Optegnelser om Ledøje Sogn,
Ritmester Axel Sehested og Fru Øllegaard Thott i
Brøndbyvester 1664-1692,
Amtsprovst Eiler Hammond og Brøndbyvester Semi-
narium.
- 1923-26   Forskellige artikler i "Jonstrupbogen".
- 1925   Historiske Optegnelser om Ledøje-Smørum Sogne
fra Oldtiden til den nyere Tid.

Efter J. P. Jørgensens død købte Ballerup-Måløv kommune flere af hans manuskripter, som vedrørte kommunens historie.

K. F.

Kilder: diverse materiale afleveret af J. P. Jørgensens oldebarn, Ann Nørregaard, Dragør.
N. Poulin Nielsen: Ledøje-Smørums skolehistorie.

ET GADEKÆR.

I Smørumovre findes et stort og smukt gadekær, nærmest en lille sø. Det ser fredeligt og smilende ud, men i 1769 skete der et drama i gadekæret, et drama, som nu, 200 år senere, forekommer helt utroligt, men der hører et forspil til dramaet, og det skal vi høre om nu.

Tiden fra 1763 til 1769 var en drøj tid her i landet. Ikke på grund af krig, men på grund af sygdomme hos mennesker og dyr. Pesten var kommet til landet og rasede i 1763 og 1764. Alene i København døde der i 1763 mere end 50.000 mennesker, og også over landet rasede pesten, måske knapt så voldsomt ude i den friske landluft som i den tæt bebyggede by inden for voldene, men også ude på landet krævede pesten sine ofre, og ikke så få gårde lå øde hen.

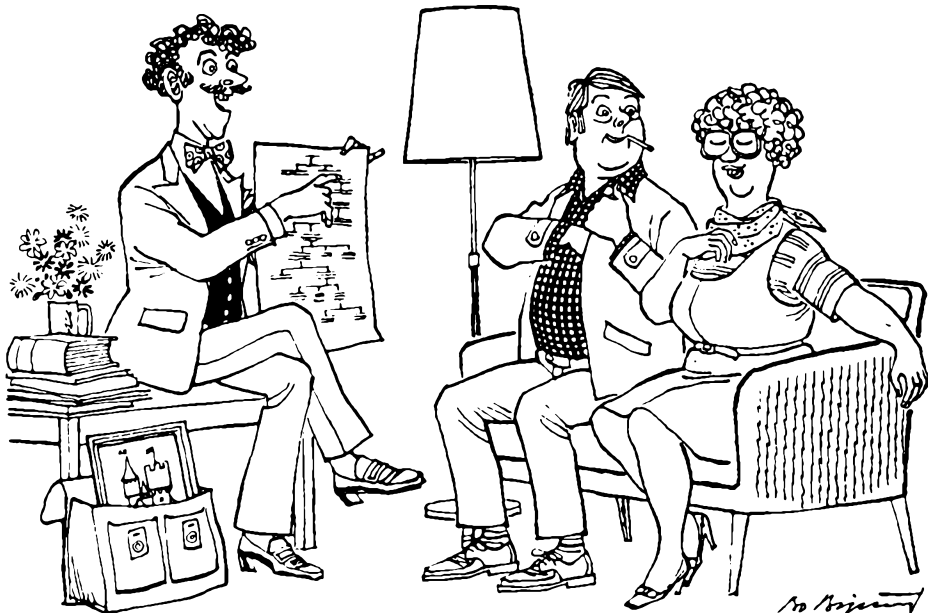
Da pesten blandt menneskene var forbi, kom kvægsygen til landet. Den begyndte så småt allerede i 1763, men bredte sig snart over hele landet, og i 1768 nåede den til Cathrineberg og Edalgave. Ejeren af Edalgave hed Jacob Bornemann, og han forsøgte forgæves at dæmme op for kvægsygen. Alle syge dyr blev slået ned og gravet ned i kuler, som blev gravet på et afsides sted, medens de endnu raske dyr blev sluppet ud i noget, som blev kaldt "Sygevængerne". Bønderne på godsets forpagtergårde var imidlertid misfornøjede med denne ordning. Dels sagde de, at der kom en ulidelig stank fra de nedgravede dyr, og tillige mente de, at "Sygevængerne" lå for tæt på bøndernes fælles græsgange. Så hellere på hedensk vis ofre to sunde kreaturer og dermed afværge de onde magters vrede. En kvie blev virkelig levende begravet på bymarken, og alt bøndernes kvæg blev drevet hen over stedet, og en stud sænkede man i en trækasse ned på det dybeste sted i gadekæret. Da man for et lille hundrede år siden skulle rense gadekæret op, fandt man både kassen og et langhornet skelet.

Oplysningerne om de to levende dyr, der blev ofret, er hentet fra egnshistorikeren, lærer J. P. Jørgensen, Smørum, og fra forfatteren Mogens Lehbech, men hvorfor det skulle hjælpe, at man ofrede de to dyr, giver de ingen forklaring på, men formentlig er grunden en mange hundrede år gammel overtro og tradition, der er gået i arv fra det ene slægtled til det andet i mange generationer.

(Fra en artikel i Ballerup-Måløv Avis af redaktør Sv. Pødenphant.)

De ædles øt .

Forbrugerklagenævnet advarer mod tvivlsomme slægtsforskningsfirmaer, der sælger stamtavler ved dørene.

— De har blå blod i årerne, fru Jensen! Deres tipoldefar blev adlet af Kong Skjold for sin heltedige indsats i slaget på Kragshovede i 1382.

SLÆGTSFORSKNING.

LEDØJE-SMØRUM AFTENSKOLE (tlf. 65 49 05 -- om aftenen) har i denne sæson sat slægtsforskning på programmet. Det foregår mandag aften på Boesagerskolen under ledelse af Edith Frederiksen, der er medarbejder ved Ballerup Lokalhistorisk Arkiv.

Forøvrigt kan man på Lokalhistorisk Arkiv se, hvordan en fuldt udarbejdet slægtstavle skal se ud. Den er lavet af fru Ella Rosenholm fra Bispebjerg, der er født Frandsen og opvokset på Boesagergaard.

FOREDRAGSRÆKKEN 1983-1984.

5. oktober: Arkivar Jeppe Tønsberg
"Dyrehavsbakken gennem 300 år".
2. november: Museumsinspektør Joan Hornby
"Edo -- tidens Japan".
11. januar: Museumsinspektør C. L. Vebæk
"Danefæ -- fortrinsvis fra Ledøje-Smørum kommune".
1. februar: Cand.mag. Ingeborg Christmas-Møller
"Landbokvinden i 1800-tallet".
Foredrag med lysbilleder om hverdagen blandt tjenestepiger, husmands- og gårdmandskoner. En hverdag præget af arbejde og fest samt fødsler og spekulationer om børnebegrænsning.
7. marts: Museumsdirektør Jørgen Paulsen
"Augustenborgerne i den danske historie".

Alle foredragene bliver holdt i Smørum gamle skole, Smørum Bygade 35, kl. 19.30. Bemærk at det er onsdage i år.
Pris for foredragsrækken er kr. 60, pensionister dog kr. 30.
Der vil blive serveret kaffe med brød for kr. 10.
Alle -- også ikke-medlemmer -- er velkomne.

ANDRE ARRANGEMENTER:

3. december: Julestue kl. 14-17, hvor N. O. Riis-Nielsen vil fortælle om juleskikke fra egnen.
- 1984:
29. februar: Generalforsamling.

FASTE MØDEDAGE:

1. tirsdag i måneden mødes fotogruppen.
1. onsdag i måneden er der foredrag (i januar dog den 2. onsdag).
3. onsdag i måneden mødes de øvrige arbejdsgrupper.

KOM OG VÆR MED!

FORENINGENS BESTYRELSE:

Formand:	Lone Brüsich	97 37 32
Næstformand:	Vilhelm Nielsen	16 90 12
Kasserer:	Erik Petersen	65 25 79
	Karen Strand	97 38 17
	Else Herrmann	97 51 96
	Bent Eggert	97 40 18
	Anne Marie Kyed Pedersen	65 75 05

ARKIVET:

Adresse:	Smørum Bygade 35, Smørumovre, 2760 Måløv.	
Åbningstid:	den 1. torsdag i hver måned kl. 19.30-21.30 og den 2. lørdag i månederne september-maj kl. 11.00-13.00 og efter aftale.	
Arkivarer:	Anne Marie Kyed Pedersen	65 75 05
	Kirsten Fauk	97 50 63

Kontingent 1983: kr. 50,00. Pensionister halv pris.

Foreningens bomærke er tegnet af Bent Eggert.

Dette blad udgives af:

Ledøje-Smørum historisk forening og arkiv og er redigeret af Kirsten Fauk.

Næste nummer af bladet udkommer i november.

